

JAK SI PORADIT S VÝVOJOU DYSFÁZIÍ

PRŮVODCE PRO RODIČE

Možná jste si to říkali už dlouho, ale báli jste se to nahlas pojmenovat. Vaše dítě nerozumí tak, jak by mělo. A zároveň nemluví tak, jak by mělo.

Obojí najednou. A vy nevíte, kde začít.

Tohle je svět smíšené vývojové dysfázie. Není to snadný svět. Ale je to svět, ve kterém se dá orientovat — pokud víte, co hledat a co dělat.

Smíšená vývojová dysfázie znamená, že mozek má obtíže na obou stranách řeči zároveň. Na straně **příjmu** — tedy při zpracování toho, co dítě slyší. A zároveň na straně **výstupu** — tedy při sestavování slov a vět. Tyto dvě oblasti se navzájem ovlivňují. **Dítě, které nerozumí dobře, nemůže správně mluvit.**

A dítě, které hůř mluví, dostává méně zpětné vazby na to, co slyší. Je to někdy až začarovaný kruh — ale dá se přerušit.

Mozek předškoláka je mimořádně tvárný a pružný. Dokáže se učit, přizpůsobovat a vytvářet nová propojení — zvláště tehdy, když dostává správné podněty každý den. A těmi podněty jste především vy, rodiče.

VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE – CO TO ZNAMENÁ PRO VAŠE DÍTĚ

Některé děti se učí mluvit pomaleji než ostatní, a přitom nejsou méně chytré, neslyší špatně a nemají žádnou jinou nemoc. Jejich mozek prostě zpracovává řeč trochu jinak – a to je vývojová dysfázie. Jde o to, že dítě má **obtíže buď s tím, co říká, nebo s tím, čemu rozumí, případně s obojím**. Tyto obtíže nesouvisí s výchovou ani s tím, kolik s dítětem mluvíte. Je to způsob, jakým mozek dítěte pracuje s řečí.

Důležité je vědět, že vývojová dysfázie neznamená, že dítě není šikovné. Mnoho dětí s dysfázií je v jiných oblastech velmi zručných – krásně kreslí, dobře si hrají, jsou prakticky zdatné, mají fantazii. Řeč je prostě oblast, kde potřebují více času a podpory.

Existují tři podoby dysfázie a je dobré vědět, o jakou případně jde u vašeho dítěte.

1. Expresivní vývojová dysfázie (exprese = vyjadřování) znamená, že dítě dobře rozumí tomu, co mu říkáte, ale samo mluví obtížně. Říká se o takových dětech, že "rozumí, ale nemluví." Dítě ví, co chce říct, ale slova nepřicházejí snadno. Může vynechávat hlásky, přehazovat je, věty jsou krátké nebo těžko srozumitelné. Přitom pokynům rozumí, reaguje správně,

orientuje se. Frustrace z toho, že se nedokáže vyjádřit, bývá pro tyto děti velká.

2. Receptivní vývojová dysfázie (recepce = příjem) je opačná situace – dítě má obtíže s porozuměním řeči. Slyší dobře, ale mozek nestíhá zpracovat, co slyší. Pokyny mu unikají, zejména když jsou delší nebo přichází rychle za sebou. Může to vypadat, jako by dítě neposlouchalo nebo dělalo naschvál – ve skutečnosti ale nerozumí. Tyto děti se naučí velmi dobře číst z obličeje, ze situace, z gest – a tak často zakrývají, jak moc jim řeč uniká.

3. Smíšená vývojová dysfázie je kombinace obojího – dítě má obtíže jak s porozuměním, tak s vyjadřováním. To je nejnáročnější varianta, protože obtíže se navzájem ovlivňují. Když nerozumím, těžko se učím mluvit správně. Tyto děti potřebují podporu ve více oblastech najednou.

Co je důležité pro všechny rodiče dětí s dysfázií? **Mluvte pomalu, odděľujte slova, vyslovujte srozumitelně, používejte krátké věty. Dejte dítěti čas** – nevyplňujte ticho za něj. Opakujte důležité věci klidně a bez nervozity. **Ukazujte, co říkáte – obrázky, gesta, předměty.** A hlavně – oceňujte každý pokrok, i ten malý. Dítě s dysfázií vynakládá na řeč mnohem více energie než ostatní děti, a to si zaslouží uznání.

JAK TENTO PRŮVODCE FUNGUJE

Rozdělila jsem aktivity do čtyř úrovní — ne podle věku, ale podle toho, kde vaše dítě teď v řeči s vývojem je. Najděte tu správnou a začněte tam. Každá úroveň nabízí konkrétní tipy pro

porozumění i pro rozvoj řeči, které zvládnete doma, bez speciálních pomůcek, při běžných každodenních situacích.

Jak si poradit s vývojovou dysfázií?

Úroveň 1 — Dítě téměř nekomunikuje.

Dítě zatím mluví jen minimálně nebo vůbec, a zdá se, že téměř nerozumí (nepodívá se na předmět, který pojmenujete).

Úroveň 2 — Dítě používá pár slov a gest.

Dítě se snaží komunikovat, ale slovník je malý a větám ještě nerozumí dobře.

Úroveň 3 — Dítě skládá krátké věty. Dítě se vyjadřuje v jednoduchých větách o 3–4 slovech, ale gramatika je nepřesná a delším pokynům nerozumí spolehlivě.

Úroveň 4 — Dítě mluví ve větách, ale s chybami. Dítě komunikuje, ale gramatika je nepřesná, delším příběhům nerozumí a nedokáže je tedy ani převyprávět (bez obrázků).

ÚROVEŇ 1 – DÍTĚ TĚMĚŘ NEKOMUNIKUJE

Dítě zatím mluví jen minimálně nebo vůbec a zdá se, že téměř nerozumí — nepodívá se na předmět, který pojmenujete, nereaguje na jednoduché pokyny.

 Co dělat pro porozumění: Mluvte pomalu, krátce a vždy ukazujte na to, o čem mluvíte. Opakujte stejná slova ve stejných situacích každý den — mozek si propojení buduje přes opakování, ne přes vysvětlování.

 Příklad: Při oblékání každý den říkáte "bota" a ukazujete na botu. Po týdnu si dítě na slovo "bota" samo podívá dolů — to je první propojení, které se vybudovalo.

💬 **Co dělat pro řeč:** Nečekejte na slova — reagujte na každý projev dítěte. Pohled, gesto, zvuk. Tím mu ukazujete, že komunikace funguje a přináší výsledky.

📄 **Příklad:** Dítě ukáže na hrnek. Vy řeknete "hrnek, chceš hrnek?" a podáte mu ho. Dítě se naučí, že ukázání prstem má smysl a vede k výsledku — to je základ řeči.

ÚROVEŇ 2 – DÍTĚ POUŽÍVÁ PÁR SLOV A GEST

Dítě se snaží komunikovat, ale slovník je malý a větám ještě nerozumí dobře.

👉 **Co dělat pro porozumění:** přidávejte k jednoduchým pokynům vždy gesto nebo ukázkou. Postupně gesta ubírejte a sledujte, jestli dítě rozumí i bez nich.

 Příklad: Říkáte "sedni si" a ukazujete na židli. Za měsíc zkuste říct jen "sedni si" bez gesta — pokud dítě poslechne, porozumění se posunulo.

💬 **Co dělat pro řeč:** Rozšiřujte to, co dítě řekne, o jedno slovo navíc. Nepravte "špatně" nebo "řekni to správně" — jen přirozeně ukažte, jak to má být (znít).

🖱️ **Příklad:** Dítě řekne "auto." Vy řeknete "červené auto" a ukážete na něj. Dítě za čas začne samo přidávat přívlastky — ne proto, že jste ho opravili, ale proto, že slyšelo vzor.

ÚROVEŇ 3 – DÍTĚ SKLÁDÁ KRÁTKÉ VĚTY

Dítě se vyjadřuje v jednoduchých větách o třech až čtyřech slovech, ale gramatika je nepřesná a delším pokynům nerozumí spolehlivě.

🖱️ **Co dělat pro porozumění:** trénujte porozumění přes akci, ne přes odpovědi. Místo otázky "kde jsou boty?" dejte pokyn "přines boty u dveří" — a sledujte, jestli ho dítě splní.

📄 Příklad: Říkáte "přines mi červený hrnek ze stolu v kuchyni."
Dítě přinese hrnek, ale ten modrý — nerozumělo přívlastku.
Zjednodušíte na "přines červený hrnek" a příště zase přidáte.
Takto mozek trénuje zpracování delších pokynů krok za krokem.

Snazší varianta – stojíte přímo u věci, kterou chcete podat (jen dítě musí znát barvy):

💬 **Co dělat pro řeč:** Kdykoli dítě použije neexistující nebo zkomolené slovo, neopravujte ho přímo — zopakujte správné slovo přirozeně ve své větě.

📖 **Příklad:** Dítě řekne "točidlo" a ukazuje na vrtuli. Vy řeknete "aha, vrtule! Chceš vrtuli?" Dítě neslyší opravení, slyší správný vzor v přirozeném kontextu — a příště možná řekne "vrtule" samo.

ÚROVEŇ 4 – DÍTĚ MLUVÍ VE VĚTÁCH, ALE S CHYBAMI

Dítě komunikuje, ale gramatika je nepřesná nebo i chybná, delším příběhům nerozumí a nedokáže je převyprávět bez obrázků.

 Co dělat pro porozumění: Pracujte s metaforami a spojení slov, které v běžné řeči používáte — děti s dysfázií chápou jazyk doslova a přenesené významy jim dělají potíže.

 Příklad: Říkáte "padám únavou" a dítě se na vás vyděšeně podívá. Jednoduše vysvětlíte "to znamená, že jsem hodně unavená, jako bych padala." Příště, když fráze zazní znovu, dítě ji možná také nepropojí se správným významem, je třeba opakovat. Pomůže pohyb (děláte, že padáte), legrace – prostě příjemný zážitek celého těla.

 Co dělat pro řeč: Vyberte jednu předložkovou vazbu týdně a vědomě ji celý týden používejte v každodenních situacích.

 Příklad: Tento týden procvičujete "jdu do." Komentujete pohyby celý den — "jdeme do kuchyně, jdeme do školky, jdu do koupelny." Po týdnu se dítěte zeptáte "kam jdeme?" a ono

odpoví "do školky" — předložka se zafixovala přes přirozené opakování, ne přes drill.

DOTAZNÍK PRO RODIČE – ŘEČ A POROZUMĚNÍ U VAŠEHO DÍTĚTE

U každé otázky zaškrtněte odpověď, která nejlépe odpovídá tomu, co u svého dítěte pozorujete. Vyberte z možností: ano, občas, ne.

1. Rozumí vaše dítě jednoduchým pokynům jako "přines mi boty" nebo "dej to na stůl" bez toho, abyste ukazovali?
2. Zvládne vaše dítě splnit pokyn ze dvou kroků najednou, například "vezmi si bundu a počkej u dveří"?
3. Dokáže vaše dítě převyprávět, co zažilo – třeba co dělalo v školce nebo co vidělo v pohádce?
4. Mluví vaše dítě ve větách, nebo spíše používá jednotlivá slova a krátké útržky?
5. Rozumí mu i lidé mimo rodinu, například kamarádi, učitelka nebo cizí dospělí?
6. Přehazuje vaše dítě hlásky ve slovech, vynechává je nebo říká slova jinak, než by mělo?
7. Stává se, že vaše dítě neodpoví na otázku, i když se zdá, že ji slyšelo?
8. Má vaše dítě tendenci odpovídat na otázky neurčitým gestem nebo opakováním poslední části věty místo vlastní odpovědi?

9. Dokáže vaše dítě pojmenovat věci na obrázku a popsat, co se na něm děje?
10. Zapamatuje si vaše dítě krátkou říkanku nebo píseň po několika opakováních?
11. Hledá vaše dítě slova – vidíte, že ví, co chce říct, ale slovo mu nejde na jazyk?
12. Stává se, že vaše dítě reaguje jinak, než jste čekali – jako by pochopilo jen část toho, co jste řekli?
13. Používá vaše dítě správně předložky jako v, na, pod, za, nebo je zaměňuje a vynechává?

JAK ČÍST VÝSLEDKY DOTAZNÍKU

Projděte si své odpovědi a podívejte se, kde jste zaškrtnuli "občas" nebo "ne."

Pokud jste odpověděli **"ano" na většinu otázek**, řeč vašeho dítěte se vyvíjí dobře. Přesto platí, že každodenní povídání, čtení a společná hra jsou tím nejlepším, co pro rozvoj řeči můžete udělat.

Pokud jste zaškrtnuli **"občas" nebo "ne" u 1 až 3 otázek**, začněte u těch oblastí, kde jste odpověděli "ne" nebo "občas." Mluvte s dítětem pomalu a v krátkých větách. Dávejte mu čas na odpověď – počítejte v duchu do pěti, než zopakujete otázku nebo pomůžete. Každý den si vyhraďte alespoň 10 minut, kdy dítě povídá a vy jen nasloucháte bez opravování. Konzultace s

logopedem je dobrý nápad, ale mezitím tato malá změna v každodenní komunikaci může hodně pomoci.

Pokud jste zaškrtnuli **"občas" nebo "ne" u 4 až 6 otázek**, doporučujeme začít co nejdříve s logopedickou konzultací – a mezitím se zaměřte na tři věci doma. Zjednodušte pokyny na jeden krok najednou a vždy ověřte, že dítě rozumělo. Každý den si prohlížejte obrázky v knížce a povídejte o tom, co na nich vidíte – nechte dítě mluvit, nekorigujte, jen doplňujte. A vypněte obrazovky alespoň hodinu před spaním a nahraďte je klidným povídáním nebo čtením.

Pokud jste zaškrtnuli **"občas" nebo "ne" u 7 a více otázek**, vyhledejte odbornou pomoc a neodkládejte to. Zároveň začněte hned dnes: mluvejte na dítě pomalu, krátce a jasně; ukazujte, co říkáte, gestem nebo předmětem; opakujte slova a věty klidně a bez nervozity; a chvalte každý pokus o komunikaci, i když výsledek není dokonalý.

Ještě nekončíme 🙌, důležité je připomenout, že řeč bez pohybu a pohyb bez řeči nefungují – je to jeden balíček.

POHYB A ŘEČ – PROČ JEDNO BEZ DRUHÉHO NEFUNGUJE

Mnoho rodičů si myslí, že řeč se rozvíjí hlavně mluvením a posloucháním. Ale mozek to vidí jinak. Řeč a pohyb jsou v mozku propojené mnohem těsněji, než by se zdálo – a u dětí se smíšenou dysfázií je toto propojení zvlášť důležité.

Z neurologického hlediska jsou motorické (pohybové) a řečové oblasti mozku uloženy v těsném sousedství v čelním laloku – tedy vpředu. Broccovo centrum, které řídí produkci řeči, leží hned vedle oblasti, která řídí pohyb těla. Nervové dráhy propojující tyto oblasti se vyvíjejí souběžně – když dítě leze, skáče, hází nebo šplhá, posiluje zároveň nervová spojení, která jsou potřebná pro tvorbu řeči.

Mozek dítěte zpracovává pohyb a jazyk přes překrývající se sítě neuronů, a čím bohatší je pohybová zkušenost, tím pevnější jsou základy pro řečový vývoj.

Rytmické pohyby aktivují mozeček, který koordinuje nejen pohyb těla, ale také načasování a plynulost řeči.

Vestibulární systém, který zpracovává rovnováhu a pohyb v prostoru, je přímo propojený s oblastmi mozku zodpovědnými za sluchové zpracování řeči.

Křížové pohyby – kdy pravá ruka pracuje s levou nohou a naopak – propojují levou a pravou mozkovou hemisféru, což je základ pro integraci jazykových funkcí.

Hrubá motorika, tedy velké pohyby celého těla, předchází jemné motorice mluvidel – dítě, které nemá pevně zažité základní pohybové vzorce, má obtíže i s přesnými pohyby jazyka a rtů.

Pohyb v prostoru buduje prostorové pojmy jako nahoře, dole, před, za, vedle – tedy přesně ty pojmy, se kterými děti se smíšenou dysfázií nejvíce bojují.

Fyzická aktivita zvyšuje hladinu **BDNF**, látky, která podporuje růst nových nervových spojení a usnadňuje učení a paměť. Dítě, které se pravidelně hýbe, se proto učí nová slova a struktury rychleji.

CO KONKRÉTNĚ DĚLAT DOMA

Pohybové aktivity nemusí být náročné ani časově dlouhé. Stačí je přirozeně zapojit do každodenního dne – při hře, při venkovní procházce nebo při domácích činnostech.

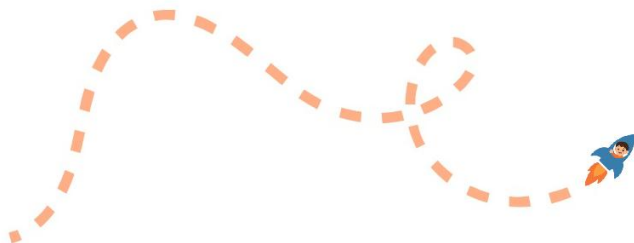
Nabízejí se překážkové dráhy, balanční říkanky, již zmíněné křížové pohyby, spolupráce hudby a těla.

Podrobněji je rozvádím v navazujícím průvodci [JAK SI PORADIT S VÝVOJOVOU DYSFÁZIÍ](#) a také v samostatném modulu [Pohybové dovednosti](#).

Pohyb není doplněk k rozvoji řeči – je jeho součástí.

Snažila jsem se vám nabídnout inspiraci, jak prakticky postupovat, když u svého dítěte rozvíjíte porozumění a řeč.

Každý den, kdy si s dítětem povídáte, hrajete, čtete nebo zpíváte, je den, kdy se jeho mozek rozvíjí. Každá situace, kdy dítě slyší správný vzor – každý moment sdílené pozornosti – jsou stavební kameny, ze kterých roste řeč.

Tento průvodce vám dal první orientaci a ukázal, kde začít. Ale sama vím, že to je teprve začátek cesty.

Každé dítě se smíšenou dysfázií je jiné. Jiný poměr obtíží v porozumění a vyjadřování, jiné silné stránky, jiné momenty, kdy to vážne nejvíc. A právě proto nestačí obecný návod — potřebujete průvodce, který jde do hloubky přesně tam, kde vaše dítě potřebuje pomoc.

Proto jsem připravila něco víc.

Plán rozvoje **Smíšená vývojová dysfázie** — praktické úkoly a návody.

Najdete v něm všechny čtyři úrovně aktivit s podrobnými postupy, obrázky a konkrétními doporučeními přizpůsobenými tomu, kde vaše dítě právě je. Kombinuje práci na porozumění i vyjadřování zároveň — protože u smíšené dysfázie jedno bez druhého nefunguje.

Není to jen další seznam cvičení. Je to plán, který vám řekne, co dělat, v jakém pořadí a jak poznat, že se dítě posouvá.

Jako bonus získáte pracovní listy pro rodiče.

 Chci jasný plán

A pokud si nejste jistí, kde přesně vaše dítě je, nebo jak aktivity přizpůsobit jeho konkrétní situaci, [AIDA](#) je tu pro vás. Odpovídá na vaše otázky a navrhuje kroky přímo pro vaše dítě — kdykoli to potřebujete.

Jste na správné cestě. A nejste na ní sami. ❤️

D. Brejčl

Jak si poradit s vývojovou dysfázií?

Úroveň 1 — Dítě téměř nekomunikuje.

Dítě zatím mluví jen minimálně nebo vůbec, a zdá se, že téměř nerozumí (nepodívá se na předmět, který pojmenujete).

Úroveň 2 — Dítě používá pár slov a gest.

Dítě se snaží komunikovat, ale slovník je malý a větám ještě nerozumí dobře.

Úroveň 3 — Dítě skládá krátké věty.

Dítě se vyjadřuje v jednoduchých větách o 3–4 slovech, ale gramatika je nepřesná a delším pokynům nerozumí spolehlivě.

Úroveň 4 — Dítě mluví ve větách, ale s chybami.

Dítě komunikuje, ale gramatika je nepřesná, delším příběhům nerozumí a nedokáže je tedy ani převyprávět (bez obrázků).

